

Draagkracht

13

dr. Johan van Rhijn

Vroeger werd een zwaar voorwerp, bijvoorbeeld een piano, met de hand, via een vernuftig systeem met touwen en katrollen omhoog getakeld, soms met slechts één persoon aan het touw. De trekkracht hoeft immers maar een fractie te zijn van de zwaartekracht die op de piano inwerkt. Wel werd er met dat kunstje vele malen meer touw binnengehaald dan nodig is om de hoogte te overbruggen. Voorwaarde is dat de draagkracht van de constructie is opgewassen tegen de zwaartekracht op de piano. Draagkracht geeft een grens aan, net als dat deel van het volume van een schip dat ongestraft onder water mag verdwijnen een maat is voor het maximale gewicht van de vracht die vervoerd kan worden.

Dankzij Al Gore die riep, Tony Blair die inviel, en Balkenende die er ook bij wilde horen, staat het milieu weer op de politieke agenda. Dat is verheugend. Verontrustend vind ik dat klimaatverandering zo sterk domineert in deze discussies, dat de illusie wordt gewekt dat alles goed komt zodra we de broeikasgassen onder controle hebben. Ineens valt het kwartje: extreem hete zomers, extreem zachte winters, én forse economische schade bij een hoge zeespiegel. Daar moeten we dus iets aan doen, maar economie en wereldbevolking moeten blijven groeien. Klimaatverandering is vooral een economisch probleem. Daar willen we wat aan doen, maar het fundamentele probleem, de draagkracht van onze planeet, blijft buiten beeld.

Onze biosfeer draait op planten, die energie en bouwstoffen leveren, zuurstof produceren en water rondpompen. De energiestroom die planten doorgeven aan de andere organismen is in het algemeen maar een klein deel – zo'n 10% – van de energiestroom van de zon die ze zelf benutten. Op dit moment gebruikt de mens ongeveer die 10% van de totale netto primaire productie op de aarde: direct door het oogsten van planten, of indirect door het oogsten van de consumenten van die planten. Als je daar het energiegebruik bij optelt en het niet duurzame gebruik van grondstoffen kom je op zo'n 30%. Die waarden zijn ontzettend snel gestegen. Mijn conclusie is dan dat er geen toekomst is voor een menselijke populatie van dezelfde omvang en met hetzelfde behoeft patroon. De aarde vergaat zeker niet, de biosfeer gaat niet ten onder, en de mensheid sterft niet uit, maar er is wel een probleem. Als wetenschapper kan je zo'n probleem signaleren, maar niet oplossen, dat zal de politiek moeten doen. Die zal zich moeten buigen over het dilemma tussen het overleven van de sterkste en een eerlijke verdeling van de rijkdommen – we zijn immers beschaafd. Eerlijk delen houdt in dat alle westerlingen fors moeten inleveren. Misschien pleegt een regering al politieke zelfmoord door alleen het dilemma te noemen. Hoogstwaarschijnlijk gebeurt er niets en laat men het op z'n beloop. Dus overleven de sterkste, de rijkste en de gulzigste, net als bij de koolmees. De mensheid zal nog langdurig gekweld worden door oorlogen en terreur. Mijn gok is dat de wereld-economie binnenkort fors gaat krimpen en de wereldbevolking terugvalt op een niveau dat ver onder het huidige ligt. Maar wie ben ik? Thomas Malthus, Paul Ehrlich en de Club van Rome hebben immers ook nog geen gelijk gekregen.

Johan van Rhijn